

RZECZPOSPOLITA POLSKA

ODPOWIEDŹ NA PYTANIA KOMITETU DO SPRAW PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ZWIĄZKU Z ROZPATRZENIEM SPRAWOZDANIA POLSKI Z WYKONYWANIA KONWENCJI O PRAWACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

PFRON - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PKW - Państwowa Komisja Wyborcza

RM - Rada Ministrów

UE - Unia Europejska

1. Rozwiązania na rzecz realizacji praw osób niepełnosprawnych

Celem Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (12/2016) jest umożliwienie rzeczywistej i pełnej integracji społecznej osób niepełnosprawnych oraz wsparcie psychologiczne, społeczne i ekonomiczne ich rodzin. Program obejmuje wsparcie w dostępie do wszechstronnej opieki nad kobietą w okresie ciąży, porodu i połogu, wczesnego wspomagania rozwoju dziecka oraz wsparcie rodzin. Rocznie na jego realizację przeznaczonych jest 600 mln zł. Wybrane działania:

- wsparcie kobiet w ciąży i ich rodzin:
 - wszechstronna opieka zdrowotna nad kobietą w ciąży, w tym ciąży powikłanej, w trakcie porodu i połogu,
 - sieć domów dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży,
 - pomoc uczennicom w ciąży - tworzenie możliwości kontynuowania nauki,
- wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny:
 - koordynacja opieki neonatologiczno-pediatrycznej nad dziećmi,
 - wczesna rehabilitacja dzieci,
 - utworzenie ośrodków koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczych wspomagających rozwój dzieci, od wykrycia niepełnosprawności lub zagrożenia niepełnosprawnością do podjęcia nauki,
 - przyznanie jednorazowego świadczenia (4000 zł) w razie urodzenia dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu,
- usługi wspierające i rehabilitacyjne:
 - opieka wytchnieniowa,
 - wsparcie opiekunów w dostępie do rynku pracy, elastyczne formy zatrudnienia, subsydiowanie zatrudnienia bezrobotnych opiekunów lub umożliwianie telepracy, zachęcanie przedsiębiorców do zatrudniania opiekunów osób niepełnosprawnych,
 - preferencyjne warunki zakładania działalności gospodarczej przez opiekunów,
- wsparcie mieszkaniowe:
 - zwiększenie dostępności mieszkań dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne,

- koordynacja, poradnictwo i informacja:
 - wzmocnienie działań asystenta rodziny jako koordynatora wsparcia kobiet w ciąży oraz rodzin dzieci chorych i niepełnosprawnych,
 - utworzenie internetowej bazy danych o formach wsparcia dla rodziny, osób niepełnosprawnych i ich opiekunów.

Inne rozwiązania - pytanie 36 i 47.

Zmiana Kodeksu karnego, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz Kodeksu postępowania karnego (03/2017):

- popełnienie przestępstwa na szkodę osoby nieporadnej ze względu na wiek lub stan zdrowia jest okolicznością obciążającą przy ustalaniu wymiaru kary,
- wprowadzono typ kwalifikowany przestępstwa znęcania się w postaci znęcania się fizycznego lub psychicznego nad osobą nieporadną ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny,
- podwyższono zagrożenie karą za porzucenie osoby nieporadnej.

O połowę wydłużono czas egzaminu adwokackiego, radcowskiego i notarialnego kandydata niepełnosprawnego (01/2013) oraz egzaminu wstępnego na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną (07/2016).

Wybrane zmiany ustawy o pomocy społecznej (2014-2018):

- nowe rozwiązania dotyczące mieszkań chronionych,
- możliwość przyznania zasiłku stałego wstecz, za okres przed uzyskaniem orzeczenia stwierdzającego stopień niepełnosprawności.

Od 2018 r. domy pomocy społecznej stosują komunikację wspomagającą i alternatywną (język migowy, Makaton, fonogesty, piktogramy, pismo logograficzne Bliss, metoda ułatwionej komunikacji), odpowiednio do potrzeb.

Nowy wzór karty parkingowej opracowany został zgodnie z zaleceniem Rady UE dotyczącym kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych (98/376/EC), co umożliwia korzystanie z niej w krajach UE.

Zwiększenie wysokości dofinansowania przez PFRON:

- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny,
- likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
- uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym,
- kosztów rocznego pobytu uczestnika warsztatu terapii zajęciowej.

Wprowadzono dofinansowanie przez PFRON zakupu, szkolenia i utrzymania psów asystujących, usług mających na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia, w szczególności asystencji osobistej.

Zmieniony został wzór legitymacji dokumentujących niepełnosprawność albo stopień niepełnosprawności: użyte są oznaczenia w alfabecie Braille'a, na wniosek osoby niepełnosprawnej zamieszczane są na niej dane dotyczące niepełnosprawności w formie kodu QR.

Trwają prace nad Strategią na rzecz osób niepełnosprawnych (2018-2030). Głównym celem Strategii będzie zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym. Zostanie on osiągnięty poprzez tworzenie warunków kompleksowego wsparcia osób niepełnosprawnych na każdym etapie ich życia. Priorytetowe obszary działań:

- zdrowie i usługi społeczne: zindywidualizowane wsparcie, odpowiednie usługi zdrowotne i opiekuńcze, kompleksowa rehabilitacja,
- edukacja włączająca, kształcenie ustawiczne, szkolnictwo wyższe,
- praca: przygotowanie do zatrudnienia, wsparcie w poszukiwaniu pracy, wyrównywanie szans, wspieranie samozatrudnienia, promocja elastycznych form zatrudnienia,
- dostępność budynków publicznych i komercyjnych, środków transportu, usług elektronicznych i informacji, przestrzeni publicznej,
- dostęp do kultury, turystyki i sportu,
- kształtowanie świadomości praw osób niepełnosprawnych, polityka antydyskryminacyjna.

Informacja o innych nowych rozwiązaniach - odpowiedź na pozostałe pytania.

2. Poprawa błędów w tłumaczeniu konwencji

Tłumaczenie konwencji było konsultowane z organizacjami pozarządowymi. W toku przygotowywania urzędowego tłumaczenia konwencji nie zostały zgłoszone wskazane obecnie uwagi, z wyjątkiem tłumaczenia terminu "legal capacity".

Artykuł 1 - tłumaczenie terminu "mental impairment" jest błędne - podjęte zostały działania w celu sprostowania tłumaczenia opublikowanego w Dzienniku Ustaw RP.

Artykuł 2 i 27 - w tłumaczeniu przyjęty został termin "racjonalne usprawnienie", stosowany w ustawodawstwie polskim i mający szersze znaczenie niż termin angielski (obejmuje "przystosowanie do potrzeb" i „polepszenie”); termin „accommodation“ ma wiele znaczeń, a zatem odpowiedników w j. polskim - w tłumaczeniu art. 2, 5, 13, 14, 24, 27 użyte zostały różne terminy (usprawnienie, dostosowanie), właściwe w kontekście danego postanowienia.

Artykuł 12 - tłumaczenie odzwierciedla treść art. 12 konwencji: w toku jego negocjowania państwa zdecydowały o rozróżnieniu „zdolności prawnej” („legal capacity” – ust. 2) i „korzystania ze zdolności prawnej” ("exercise of legal capacity” – ust. 3 i 4) oraz zakazały pozbawiania zdolności prawnej. Artykuł 12 dopuszcza stosowanie środków ochronnych, które mogą oddziaływać ograniczająco na zdolność do czynności prawnych. Stanowisko to potwierdzają uwagi państw do projektu komentarza ogólnego do art. 12 (Niemcy, Dania, Francja, Norwegia, 2014).

Artykuł 19 - jako odpowiednik angielskiego terminu "community" użyte zostały terminy "społeczeństwo", "społeczność", "społeczność lokalna", odpowiednio do kontekstu.

Artykuł 26 - abilitacja ma w j. polskim wąskie znaczenie - oznacza usprawnienie dzieci z wadami wrodzonym i/lub wcześniej nabytymi. Szersze rozumienie tego terminu nie jest znane j. polskiemu. Nabywanie i uczenie się sprawności i umiejętności umożliwiających funkcjonowanie w społeczeństwie oraz przywracanie sprawności i umiejętności po staniu się niepełnosprawnym to „rehabilitacja”.

Artykuł 28 ust. 1 - wskazany termin (polski odpowiednik "welfare services") nie występuje w tłumaczeniu tego postanowienia.

3. Dostosowanie definicji niepełnosprawności i mechanizmu orzekania o niepełnosprawności

Celem systemu orzekania o niepełnosprawności jest określenie, na podstawie kompleksowej oceny biopsychospołecznej, ograniczenia zdolności do samodzielnego funkcjonowania w różnych sferach życia społecznego i zawodowego. Niepełnosprawność zdefiniowana jest jako niemożność efektywnego pełnienia ról społecznych, przy korzystaniu z przysługujących przywilejów i praw.

W końcu II kwartału 2018 r. Międzyresortowy Zespół do spraw Opracowania Systemu Orzekania o Niepełnosprawności oraz Niezdolności do Pracy przedstawi wyniki prac, w tym analizę funkcjonowania obecnych systemów orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy oraz projekt ustawy o orzekaniu o niepełnosprawności i niezdolności do pracy. Nowy system ma zwiększyć skuteczność procesu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez, między innymi, lepszy dobór indywidualnych form wsparcia. System ma być uniwersalny - ustalenia będą wykorzystywane na potrzeby wsparcia w różnych sferach życia.

4. Konsultacje z organizacjami osób niepełnosprawnych, monitorowanie realizacji Celów zrównoważonego rozwoju

Członkowie Krajowej Rady Konsultacyjnej do spraw Osób Niepełnosprawnych opiniowali, między innymi: projekt legitymacji osoby niepełnosprawnej, projekt ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem", projekt założeń Strategii na rzecz osób niepełnosprawnych.

Projekt dyrektywy o dostępności produktów i usług (Europejski Akt o Dostępności):

- 04/2017 – spotkanie konsultacyjne z organizacjami, spotkanie z przedstawicielami Biura Rzecznika Praw Obywatelskich,
- 09/2017 – spotkanie branż i organizacji osób niepełnosprawnych z przedstawicielami Komisji Europejskiej negocjującymi projekt dyrektywy.

Zarządzanie programami operacyjnymi UE:

- konsultowanie projektów wszystkich programów operacyjnych, udział w pracach ich komitetów monitorujących,
- konsultowanie perspektywy finansowej UE 2014-2020, założeń programów krajowych i regionalnych, w tym działań w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych i zdrowotnych,
- udział w przygotowaniu Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym standardów dostępności dla osób niepełnosprawnych w ramach funduszy unijnych (2014-2020),
- nowelizacja Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (2014-2020); uwzględnione propozycje: objęcie usług świadczonych przez opiekunów faktycznych definicją usług opiekuńczych, uporządkowanie zapisów dotyczących preferencji przy obejmowaniu wsparciem osób z zaburzeniami psychicznymi, obniżenie do 12 limitu miejsc w mieszkaniach wspomaganych.

2018 - udział w opracowaniu założeń i konsultacjach programu Dostępność Plus. Propozycje organizacji pozarządowych odzwierciedlone w programie, przykłady: dostępność w programach nauczania, usługi transportu "door to door", poprawa dostępności placówek służby zdrowia.

Od 03/2016 do 02/2018 realizowany był projekt „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych - wspólna sprawa”: przeprowadzono dyskusje z ekspertami, urzędnikami administracji publicznej, pracownikami oświaty i ochrony zdrowia, osobami niepełnosprawnymi. Opracowany został raport przedstawiający bariery utrudniające pełne

uczestnictwo osób niepełnosprawnych w różnych obszarach życia oraz raport zawierający zalecenia zmian polityki na rzecz osób niepełnosprawnych.

Udział osób niepełnosprawnych w monitorowaniu realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju odbywa się w ramach procedur konsultowania projektów rządowych przewidzianych przez prawo.

5. Szkolenia osób pracujących z osobami niepełnosprawnymi

2014–2015 - cykl szkoleń "Zarządzanie niepełnosprawnością w miejscu pracy" zorganizowane przez - Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dla przedstawicieli administracji rządowej, centralnej, powiatowej i gminnej, zaangażowanych w zarządzanie zasobami ludzkimi.

Szkolenia zorganizowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji: 2014 - "Osoba z niepełnosprawnością w miejscu pracy", 2015 - "Prawa osób niepełnosprawnych w urzędzie".

Szkolenia pracowników Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, 2015-2017:

- projektowanie dostępnych usług, dostępność technologii informacyjno-komunikacyjnych, dostępność stron internetowych,
- równość szans, niedyskryminacja i dostępność dla osób niepełnosprawnych, zarządzanie niepełnosprawnością w miejscu pracy,
- zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych w kontekście oceny i realizacji projektów współfinansowanych przez UE.

W ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (2015-2017): szkolenie członków komitetu monitorującego dotyczące dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych, warsztaty dotyczące zasady równości i niedyskryminacji, dostępności.

6. Eliminacja terminologii stygmatyzującej lub dyskryminującej

Projekty aktów prawnych pozbawione są terminów stygmatyzujących lub dyskryminujących. W ramach nowelizacji aktów prawnych usuwane są, w miarę możliwości, takie terminy. Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, opiniując dokumenty i projekty aktów prawnych wskazuje, ewentualnie, potrzebę eliminacji takiej terminologii.

W ramach zrealizowanego w 2012 r. projektu "Media równych szans" zorganizowane zostały:

- konkurs dla ekspertów oraz organizacji pozarządowych na opracowania dotyczące promocji zasady niedyskryminacji i różnorodności w mediach,
- konkurs na materiał dziennikarski,
- konferencja o roli mediów w przeciwdziałaniu dyskryminacji,
- szkolenia dla przedstawicieli mediów, studentów dziennikarstwa.

7. Termin wycofania zastrzeżeń do konwencji, związania się protokołem skargowym

Nie rozważano wycofania zastrzeżeń do art. 23 ust. 1 lit. a i b oraz do art. 25 lit. b, jak też oświadczenia interpretacyjnego do art. 12.

Nie jest ustalony termin związania się protokołem skargowym.

8. Przyjęcie spójnego ustawodawstwa antydyskryminacyjnego

Prawo polskie, jako system, gwarantuje osobom niepełnosprawnym równość i godność we wszystkich sferach życia. Art. 32 Konstytucji RP przewiduje, że wszyscy są wobec prawa równi. Konstytucyjne prawa i ich gwarancje mają odzwierciedlenie w ustawodawstwie zwykłym.

Uzupełnienie informacji zawartych w sprawozdaniu:

Kodeks cywilny gwarantuje ochronę dóbr osobistych, wskazany w kodeksie katalog dóbr chronionych jest otwarty.

Godność i cześć człowieka, jego wolność, nienaruszalność cielesna, zdrowie psychiczne i fizyczne stanowi przedmiot ochrony prawa karnego. Motywacja sprawcy jest brana pod uwagę przy określaniu wymiaru kary.

Ustawa - Prawo zamówień publicznych przewiduje sankcje w postaci wykluczenia z udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego wykonawców, których prawomocnie skazano za przestępstwo przeciwko prawom pracownika, w tym za naruszenie prawa pracownika do braku jakiegokolwiek dyskryminacji.

9. Mechanizmy składania skarg na dyskryminację, dostęp do pomocy prawnej. Powództwa dotyczące dyskryminacji, decyzje podjęte w związku z nimi

Polskie ustawodawstwo przewiduje drogę sądową dla roszczeń opartych na zarzucie dyskryminacji. Podstawy prawne takich powództw zawiera Kodeks pracy, ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (roszczenia inne niż pracownicze) i Kodeks cywilny (ochrona dóbr osobistych).

Przepisy przewidują możliwość zwolnienia od kosztów sądowych w całości lub części, ze względu na sytuację finansową, a także domagania się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego.

Ustawa z 5/08/2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej przewiduje możliwość uzyskania na etapie przedsądowym pomocy, obejmującej:

- informację o obowiązującym stanie prawnym, wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego,
- udzielenie pomocy w sporządzeniu projektu pisma,
- sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu, adwokata, radcy prawnego.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 15/12/2015 r. w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej lokal, w którym udzielana jest nieodpłatna pomoc prawna, ma uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych.

Dodanie niepełnosprawności jako samoistnej przesłanki uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej przewiduje przedstawiony przez Prezydenta RP projekt ustawy o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (na etapie prac sejmowych)

Dane statystyczne – załącznik 1.

10. Zwalczanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych o odmiennej orientacji seksualnej. Zakaz terapii konwersyjnej

Zakaz dyskryminacji ma powszechny zakres obowiązywania - odpowiedź na pytania 1, 8 i 11. W katalogu świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych nie ma terapii konwersyjnej.

11. Wdrażanie zalecenia CEDAW (CEDAW/C/POL/CO/7-8, par. 25 (b)), zgłaszanie przypadków przemocy, eliminacja bezkarności sprawców przemocy

Termin przedstawienia CEDAW sprawozdania z wykonywania Konwencji, w tym informacji na temat wdrożenia zalecenia – 11/2018.

Jednostkami, do których można zgłaszać przypadki przemocy, są:

- Policja,
- prokuratura,
- ośrodki pomocy społecznej,
- gminne zespoły interdyscyplinarne do spraw przeciwdziałania przemocy,
- służba zdrowia,
- szkoły,
- organizacje pozarządowe działające w obszarze zwalczania przemocy,
- poradnie pogotowia Niebieska Linia,
- telefony informacyjno-interwencyjne.

Działania w ramach Krajowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (2014-2020) adresowane są do wszystkich ofiar przemocy:

- utrzymanie 35 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- 2017 - kampania medialna „Wybieram pomoc”, adresowana do osób doznających przemocy, jej świadków, sprawców,
- 2017 - ogólnopolskie badanie skali zjawiska przemocy oraz ocena efektywności pomocy,
- 2017 - uruchomienie bezpłatnego telefonu zaufania (24/7),
- coroczne szkolenia pracowników „pierwszego kontaktu”,
- program „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, którego celem było wzmocnienie działań, poprzez nawiązanie współpracy pomiędzy urzędami centralnymi a jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi.

W latach 2013-2015 zrealizowany został projekt „Prawa dla ofiar przemocy seksualnej: nowe podejście systemowe. Wszechstronne usługi informacyjne, szkolenia i działania”. Policji, jednostkom samorządu terytorialnego, organizacjom pozarządowym przekazano 1 milion ulotek, broszur i plakatów. Stworzono stronę internetową zawierającą informacje o sposobach radzenia sobie z przemocą oraz o instytucjach i organizacjach świadczących pomoc. Przeprowadzono szkolenia przedstawicieli instytucji mających kontakt kobietami-ofiarami przemocy.

12. Ustawodawstwo, polityka, programy zapewniające realizację praw niepełnosprawnych kobiet oraz wzmocnianie ich samodzielności

oraz

13. Uwzględnianie niepełnosprawnych kobiet w polityce równego traktowania oraz innych obszarach polityki i prawa

Obowiązujące rozwiązania mają powszechny zakres stosowania - pytania 1, 8, 11.

14. Deinstytucjonalizacja opieki nad dziećmi, zapewnianie dostępu do opieki w zwykłym miejscu zamieszkania

Od 1/01/2020 r. wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nie będzie mógł być niższy niż 10 lat, od 1/01/2021 r. nie będzie mogło w nich przebywać więcej niż 14 dzieci.

Realizowane są działania na rzecz rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej i profesjonalizacji zawodu rodzica zastępczego.

Inne działania na rzecz deinstytucjonalizacji opieki – pytanie 32, wsparcie środkami EFS - pytanie 50.

15. Promowanie pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych. Zakaz mowy nienawiści

Kodeks karny nie zawiera przestępstwa, które znamieniem byłaby „mowa nienawiści”. Kodeks penalizuje wszelkie zachowania naruszające godność i cześć człowieka, wolność, nietykalność cielesną, zdrowie psychiczne i fizyczne, bez względu na motywację sprawcy oraz osobę pokrzywdzonego. Popelnienie przestępstwa na szkodę osoby nieporadnej ze względu na wiek lub stan zdrowia jest okolicznością obciążającą.

Prawo cywilne chroni dobra osobiste człowieka, w tym zdrowie, wolność, cześć, wolność sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnice korespondencji, nietykalność mieszkania. Zapewnia zatem ochronę przed „mową nienawiści”, której używanie naruszyło dobra osoby niepełnosprawnej.

W ramach projektu "Równe traktowanie standardem dobrego rządzenia w regionach" w 2014 r. odbyła się konferencja „Przeciw mowie nienawiści – myśl globalnie, działaj regionalnie i lokalnie”.

W celu zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi oraz promowania ich pozytywnego wizerunku Narodowy program ochrony zdrowia psychicznego (2017-2022) przewiduje opracowanie zasad przedstawiania wizerunku osób z zaburzeniami psychicznymi w mediach oraz działania informacyjno-edukacyjne.

16. (a) Ramy prawne dostępności (b) wdrażanie ustawodawstwa i promowanie projektowania uniwersalnego oraz racjonalnych dostosowań

Przedstawione w sprawozdaniu rozwiązania dotyczące usprawnień w miejscu pracy nie zostały zmienione.

Celem programu „Przyjazna Polska - Dostępność Plus” jest podniesienie jakości i zapewnienie niezależnego życia wszystkim osób, w tym osób niepełnosprawnych, poprzez poprawę dostępności przestrzeni publicznej, produktów i usług o charakterze powszechnym.

Filary programu:

- stworzenie ram prawnych i instytucjonalnych wdrażania dostępności,
- poprawa dostępności fizycznej, cyfrowej i usług,
- wykorzystanie dostępności produktów i usług do zwiększania przewag konkurencyjnych przedsiębiorstw, w tym na rynkach międzynarodowych.

Projekt dyrektywy o dostępności produktów i usług: prowadzone są działania koordynacyjno-informacyjne w celu zebrania uwag interesariuszy oraz przygotowania podmiotów zobowiązanych do realizacji obowiązków wynikających z dyrektywy.

Środowisko zabudowane:

- 12/2016 - konferencja „Infrastruktura dostępna”, w celu uwrażliwienia składających zamówienia publiczne i projektantów na potrzeby osób niepełnosprawnych, zaprezentowano „dobre praktyki”, z uwzględnieniem koncepcji uniwersalnego projektowania,
- 11/2017 - publikacja „Standardy dostępności budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych uwzględniające koncepcję uniwersalnego projektowania – poradnik”,
- trwają prace nad usprawnieniem procesu inwestycyjno–budowlanego, celem jest, między innymi, uwzględnienie zasad projektowania uniwersalnego.

17. Ramy prawne języka migowego i technologii wspomagających, ich wdrażanie

Przedstawione w sprawozdaniu rozwiązania nie zostały zmienione.

18. Dostępność stron internetowych instytucji publicznych i bankomatów

Procent dostępnych stron internetowych instytucji realizujących zadania publiczne wzrósł z 22,9% w 2016 r. do 48,2% w 2018 r..

W ramach transpozycji dyrektywy 2016/2102 w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego, aktualizowane jest rozporządzenie RM w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych, nakładające minimalne wymagania zgodności z WCAG 2.0 na poziomie AA na systemy teleinformatyczne organów publicznych.

Trwają prace nad ustawą o dostępności cyfrowej stron i aplikacji mobilnych organów publicznych.

Związek Banków Polskich wydał w 2017 r. III edycję Dobrych praktyk obsługi osób z niepełnosprawnościami przez banki. Dokument zawiera wytyczne znoszenia barier w dostępie do usług bankowych oraz korzystania z urządzeń VTM (Video Teller Machine).

Związek realizuje projekt "Dostępny bankomat", we współpracy z bankami i Fundacją Widzialni. Uruchomiony został w pełni dostępny serwis internetowy umożliwiający dostęp do baz banków i operatorów sieci bankomatowych dotyczących bankomatów wyposażonych w udogodnienia (ponad 10.000 z 23.000 funkcjonujących).

Związek rozpowszechnia informacje w bankach oraz na portalach internetowych fundacji i stowarzyszeń działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Obowiązki w zakresie zapewnienia dostępności bankomatów nałożyła dyrektywa "Europejski Akt o Dostępności".

19. Zapewnianie dostępności budynków i środowiska - ustawa o zamówieniach publicznych

Ustawa - Prawo zamówień publicznych określa obowiązki zamawiającego w zakresie zapewnienia dostępności przedmiotu zamówienia dla osób niepełnosprawnych lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników. W przypadku zamówień na roboty budowlane, dostawy lub usługi zamawiający określa wymagane cechy materiału,

produktu lub usługi, w szczególności wymaganie, odpowiednio do przedmiotu zamówienia, dostosowania projektu do potrzeb wszystkich użytkowników, w tym osób niepełnosprawnych.

Ponadto, ustawa z 29/11/2016 r. o umowach koncesji na roboty budowlane lub usługi przewiduje, że wymogi dotyczące umowy przedmiotu umowy koncesji mogą obejmować, między innymi, dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, przeprowadzenie oceny zgodności, oznakowanie oraz instrukcje użytkowania.

20. Uwzględnianie w planach ewakuacji różnych rodzajów niepełnosprawności

W działaniach ratowniczych Państwowa Straż Pożarna uwzględnia możliwość współpracy, stan poszkodowanego oraz rodzaj zapotrzebowania na pomoc, w każdym przypadku.

Instrukcje bezpieczeństwa pożarowego (tworzone dla każdego obiektu) weryfikowane są w trakcie ćwiczeń ewakuacyjnych. W przypadku obiektów przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych ćwiczenia przeprowadzane są we współpracy z Państwową Strażą Pożarną.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie oraz rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 7/06/2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów zapewniają tworzenie rozwiązań gwarantujących powiadomienie osób niepełnosprawnych o zagrożeniu oraz ich szybką i bezpieczną ewakuację.

Dostawcy publicznie dostępnych usług telefonicznych mają obowiązek kierowania do centrów powiadamiania ratunkowego głosowych połączeń telefonicznych i wiadomości tekstowych (sms) do numeru alarmowego 112.

21. (a) Przywracanie pełnej zdolności do czynności prawnych, (b) występowanie do sądu o ubezwłasnowolnienie danej osoby, (c) system wspieranego podejmowania decyzji

Ochronie osób poddawanych procedurze ubezwłasnowolnienia służą:

- obowiązek sądu niezwłocznego wysłuchania osoby w obecności psychologa oraz, odpowiednio do stanu zdrowia, w obecności biegłego lekarza psychiatrii lub neurologa,
- obligatoryjna obecność dwóch lekarzy, w celu wyeliminowania pomyłki w diagnozie, zwłaszcza co do określenia stopnia niepełnosprawności intelektualnej,
- opinia biegłego musi zawierać, oprócz oceny stanu zdrowia psychicznego lub zaburzeń psychicznych albo rozwoju umysłowego osoby, umotywowaną ocenę zdolności samodzielnego kierowania postępowaniem i prowadzenia spraw,
- możliwość udziału w postępowaniu organizacji pozarządowych, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych,
- prawo ubezwłasnowolnionego złożenia wniosku o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia,
- prawo zaskarżania postanowień przez ubezwłasnowolnionego również gdy ustanowiony został doradca tymczasowy albo kurator,
- możliwość ustanowienia dla osoby, której dotyczy ubezwłasnowolnienie, bez jej wniosku, adwokata lub radcy prawnego, jeżeli ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest ona zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny,
- obligatoryjny udział w postępowaniu prokuratora,

- sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego, w celu ustalenia możliwości lub sposobu sprawowania opieki lub kurateli oraz warunków życiowych osoby, której dotyczy postępowanie.

22. Dostępność dostosowań proceduralnych

Zmiana (09/2013) Kodeksu postępowania karnego - oskarżony musi mieć obrońcę, gdy zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy:

- jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem nie była w czasie popełnienia czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona,
- stan zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny.

Zgodnie ze zmianą (12/2017) rozporządzenia - Regulamin urzędowania sądów powszechnych, dostęp do biura obsługi interesantów powinien uwzględniać, w miarę możliwości, potrzeby osób niepełnoprawnych.

23. Szkolenia pracowników wymiaru sprawiedliwości na temat konwencji

Problematyka udziału osób niepełnosprawnych intelektualnie i psychicznie w postępowaniu sądowym jest przedmiotem szkolenia, w ramach aplikacji prokuratorskiej i sędziowskiej, organizowanego przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury (metodyka pracy sędziego w sprawach karnych i pracy prokuratora w zakresie przesłuchania oskarżonego i świadka w procesie karnym, w tym świadka niepełnosprawnego - miejsce przesłuchania, udział tłumacza języka migowego, biegłego lekarza, psychologa). Zajęcia z zakresu psychiatrii sądowej obejmują ustalanie stanu zdrowia osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Program aplikacji sędziowskiej obejmuje także zagadnienie przesłuchiwanie osób niepełnosprawnych, w tym osób niemych i głuchych.

Problematyka praw osób niepełnosprawnych podejmowana jest w ramach szkoleń ustawicznych. We współpracy z Akademią Prawa Europejskiego (ERA) w 2016 r. odbyło się szkolenie „EU Disability Law and the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities”. W 2018 r. Szkoła organizuje szkolenie „Wizerunkowe i psychologiczne aspekty pracy pracowników biur obsługi interesantów”, jedną z podejmowanych kwestii jest obsługa osoby niepełnosprawnej.

Program podstawowego i specjalistycznego szkolenia Policji uwzględnia, między innymi, zagadnienia:

- postępowania w przypadku zgłoszenia zawiadomienia o przestępstwie przez osoby niepełnosprawne,
- interweniowania wobec osób wykazujących zaburzenia psychiczne i osób niepełnosprawnych,
- postępowania wobec osób niepełnosprawnych umieszczonych w policyjnym pomieszczeniu dla osób zatrzymanych i policyjnej izbie dziecka,
- komunikowania się z osobami niepełnosprawnymi,
- negocjacji z różnymi grupami sprawców, w tym z osobami chorymi psychicznie.

24. Racjonalne dostosowania w miejscach wykonywania kary pozbawienia wolności

W istniejących budynkach więziennych przeprowadzana jest likwidacja barier architektonicznych. W nowych budynkach uwzględnia się miejsca dla osób niepełnosprawnych.

Na 153 jednostki penitencjarne (03/2018) w 69 jednostkach penitencjarnych istnieją 94 cele dla poruszających się na wózkach inwalidzkich (289 miejsc) oraz 8 cel dla niepełnosprawnych fizycznie (24 miejsca).

Części ogólnodostępne budynków (12/2017): 170 budynków dostępnych dla osób niepełnosprawnych, 12 budynków dostosowanych, 56 budynków w trakcie przystosowywania, planowane przystosowanie 117 budynków.

Na mocy nowelizacji rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie wprowadzono obowiązek dostosowania dojsć do budynków w zakładach karnych, aresztach śledczych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.

25. Osoby niepełnosprawne umieszczone w instytucjach opiekuńczych, bez ich zgody, reintegracja w środowisku rodzinnym i społecznym, przyjmowanie osób niepełnosprawnych do szpitali psychiatrycznych bez ich zgody

Dane dotyczące liczby osób umieszczonych w domach pomocy społecznej oraz w zakładach opiekuńczo-leczniczych bez ich zgody nie są dostępne. Ich uzyskanie wymagałoby zwrócenia się bezpośrednio do każdej z instytucji.

Zmiana ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (11/2017) zrealizowała wyrok Trybunału Konstytucyjnego i orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: zmieniona została procedura przyjęcia do domu pomocy społecznej.

Przyjęcie osoby bez jej zgody, a za zgodą jej przedstawiciela ustawowego wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego. Jeżeli przyjęcie do domu pomocy społecznej dotyczy osoby powyżej 16 roku życia lub osoby pełnoletniej całkowicie ubezwłasnowolnionej, zdolnej do wyrażenia zgody, wymagane jest uzyskanie zgody tej osoby. W przypadku sprzecznych oświadczeń przyjęcie do domu pomocy społecznej wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego.

Wprowadzono obowiązek okresowego badania, co najmniej raz na 6 miesięcy, stanu zdrowia psychicznego w celu oceny zasadności pobytu zainteresowanego w domu pomocy społecznej. Osoba ubezwłasnowolniona, przyjęta do domu pomocy społecznej, może występować do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej.

Do rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej wprowadzono bezwzględny wymóg okazania zgody sądu na skierowanie do domu pomocy społecznej małoletnich i ubezwłasnowolnionych.

Ustawa doprecyzowała również warunki stosowania przymusu bezpośredniego w szpitalach psychiatrycznych i zakładach opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Reintegracja w środowisku rodzinnym - pytanie 32.

26. Umieszczanie osób niepełnosprawnych w więzieniu ze względu na niepełnosprawność, przed umieszczeniem w szpitalu psychiatrycznym

Pobyt w zakładzie karnym lub w areszcie śledczym wynika z wyroku skazującego za przestępstwo lub z postanowienia sądu o tymczasowym aresztowaniu.

Jeżeli stan zdrowia tego wymaga, tymczasowe aresztowanie może być wykonywane w zakładzie leczniczym, w tym w szpitalu psychiatrycznym.

W razie ustalenia, że sprawca czynu, z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem, postępowanie umarza się.

Istnieje, obwarowana warunkami wskazanymi w Kodeksie karnym, możliwość orzeczenia środków zabezpieczających, w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu, terapii i terapii uzależnień (środki wolnościowe) lub pobytu w zakładzie psychiatrycznym. O ich zastosowaniu decyduje sąd, w zakresie pobytu w zakładzie psychiatrycznym - po stwierdzeniu spełniania wskazanych w ustawie warunków.

Wykonując orzeczenie o zastosowaniu środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym sąd określa rodzaj zakładu leczniczego po zasięgnięciu opinii komisji psychiatrycznej do spraw środków zabezpieczających.

Twierdzenie o umieszczaniu znacznej liczby osób niepełnosprawnych w więzieniu ze względu na niepełnosprawność, przed umieszczeniem w szpitalu psychiatrycznym, nie jest prawdziwe. Rozwiązania takiego nie dopuszczają przepisy prawa.

27. Niezależne mechanizmy monitorujące przemoc wobec osób niepełnosprawnych

Zgodnie z ustawą o ochronie zdrowia psychicznego sędzia ma prawo wstępu o każdej porze do szpitala psychiatrycznego i domu pomocy społecznej przeznaczonego dla osób chorych psychicznie lub upośledzonych umysłowo, w celu kontroli legalności przyjęcia i przebywania w takiej instytucji, przestrzegania prawa oraz kontroli warunków pobytu. Kontrola obejmuje, między innymi, badanie prawidłowości dokumentacji medycznej dotyczącej zastosowania przymusu bezpośredniego, badanie sposobu załatwiania skarg, kontakt z osobami przebywającymi w instytucji. Sędzia przeprowadza kontrolę co najmniej raz w roku, lub doraźnie.

Sposób udzielania świadczeń opieki zdrowotnej nadzorowany jest przez Rzecznika Praw Pacjenta. Osoby zainteresowane mają też prawo wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka z wnioskiem o zbadanie sprawy. Niezależnymi instytucjami działającymi na rzecz zwalczania przemocy są, między innymi, organizacje pozarządowe, pogotowie Niebieska Linia.

Patrz również odpowiedź na pytanie 11.

28. Zgłaszanie przypadków przemocy w instytucjach opiekuńczych

Patrz odpowiedź na pytanie 11.

Przypadki takie można zgłaszać Rzecznikowi Praw Pacjenta, a także rzecznikom praw pacjenta szpitala psychiatrycznego.

29. Wyroki za przemoc wobec osób niepełnosprawnych

Brak danych we wskazanym przekroju.

30. Uchylenie przepisów umożliwiających leczenie bez wyrażenia na nie zgody

Przedstawione w sprawozdaniu rozwiązania nie zostały zmienione.

31. Osoby niepełnosprawne przebywające w instytucjach opiekuńczych

Osoby przebywające w domach pomocy społecznej

Dom	2012	2013	2014	2015	2016
dla osób przewlekle somatycznie chorych	14.964	14.742	13.740	14.206	13.895
dla osób przewlekle psychicznie chorych	21.007	21.142	20.046	19.951	20.575
dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	11.595	12.471	11.475	11.145	10.727
dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	5.471	3.928	3.908	3.672	3.610
dla osób niepełnosprawnych fizycznie	891	894	908	906	666

Nie są zbierane dane o rodzaju niepełnosprawności osób przebywających w zakładach opiekuńczo-leczniczych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych.

32. Deinstytucjonalizacja opieki, zapewnianie warunków niezależnego życia w środowisku

Mieszkania chronione zapobiegają kierowaniu osób do instytucji opieki długoterminowej. Stwarzają warunki prowadzenia, w miarę możliwości, samodzielnego życia, nauki samodzielnego funkcjonowania, utrzymywania kontaktów społecznych w środowisku lokalnym.

W drodze zmiany ustawy o pomocy społecznej (2017) dokonano podziału jednostek mieszkalnictwa chronionego na:

- mieszkania chronione treningowe, w których, oprócz usług bytowych zapewnia się naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia,
- mieszkania chronione wspierane, które przeznaczone są dla osób niepełnosprawnych, w podeszłym wieku lub przewlekle chorych - zapewnia się w nich usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.

Określenie zakresów świadczonych usług zapewnia indywidualizację usług.

Mieszkania chronione

	Jednostki	Miejsca	Korzystający
2013	637	2.387	2.442
2014	682	2.661	2.709
2015	660	2.605	2.593
2016	703	2.922	2.774

Od 2017 r. realizowany jest projekt "Wypracowanie standardów i przeprowadzenie pilotaży w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób o specyficznych potrzebach, z uwzględnieniem możliwości finansowania tych rozwiązań". Regionalne ośrodki pomocy społecznej, w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi, do 2022 r. opracują 6 standardów usług mieszkalnictwa wspomaganego i wdrożą je, w formie pilotażu, w 30 gminach.

UE współfinansuje 53 projekty realizowane w ramach programu "Dzienny dom opieki medycznej - projekt pilotażowy". Wsparcie w takich domach uzyskują osoby, których stan zdrowia nie pozwala na pozostawanie wyłącznie pod opieką podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, a jednocześnie nie wymagają całodobowej opieki szpitalnej. Zadaniem domu jest zapewnienie opieki medycznej, połączonej z terapią i usprawnianiem. Pobyt trwa od 30 do 120 dni.

Przykłady innych projektów, realizowanych ze środków EFS:

- w województwie łódzkim: "Błękitny port" - kompleksowe wsparcie osób ze spektrum autyzmu", "Długoterminowa opieka domowa - wsparcie osób niesamodzielnych z terenu gminy Ujazd",
- w województwie śląskim: Centrum opieki dziennej dla nieuleczalnie chorych dzieci z terenu subregionu centralnego województwa śląskiego,
- w województwie mazowieckim: „W Centrum harmonii ze światem”. Wsparcie deinstytucjonalizacji opieki nad osobami zależnymi z chorobą psychiczną, jako alternatywna forma opieki nad osobami niesamodzielnymi", w pięciu miejscowościach.

Projekty realizowane w ramach „Krajowych ram strategicznych. Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020” przewidują:

- opracowanie standardu dla dziennego domu opieki oraz środowiskowych form pomocy/samopomocy i innych alternatywnych form opieki,
- wsparcie tworzenia i działania dziennych domów opieki oraz innych form opieki nad osobami zależnymi,
- szkolenia opiekunów (w szczególności członków rodzin),
- przygotowanie i tworzenie wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego i wspomagającego, połączone z doradztwem, treningami z zakresu obsługi sprzętu oraz przygotowaniem warunków do opieki domowej,
- wsparcie projektów doradztwa telefonicznego i bezpośredniej pomocy medycznej (lekarzy, pielęgniarek, opiekunów medycznych),
- szkolenia oraz doradztwo w zakresie dostosowania podmiotów leczniczych do potrzeb osób zależnych.

W ramach Narodowego programu ochrony zdrowia psychicznego (2017-2022) wdrażany jest środowiskowy model psychiatrycznej opieki zdrowotnej. Przygotowywany jest program pilotażowy, którego celem jest przetestowanie modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej, opartej na centrach zdrowia psychicznego, zapewniających kompleksową opiekę psychiatryczną (doraźną, ambulatoryjną, środowiskową, dzienną, całodobową).

W ramach systemu pomocy społecznej rozwijana jest sieć ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w każdym powiecie ma znajdować się przynajmniej 1 środowiskowy dom samopomocy. Rozwijane są ośrodki całodobowe, umożliwiające pobyt z przyczyn losowych lub na czas odpoczynku opiekuna.

Ośrodki zapobiegają izolacji i wykluczeniu społecznemu osób z zaburzeniami psychicznymi, dają możliwość rozwoju osobistego poprzez naukę nowych lub rozwijanie, lub podtrzymywanie umiejętności zdobytych wcześniej, jak też wsparcie opiekunów i umożliwienie im pracy zawodowej.

Środowiskowe domy samopomocy

	Domy	Miejsca	Mieszkańcy
2012	708	23.853	23.985
2013	728	25.184	25.393
2014	737	26.378	26.632
2015	760	27.796	28.073
2016	779	28.579	31.341

33. Dostępność pomocy w przemieszczaniu się

Formy pomocy w ramach programu „Aktywny samorząd”, realizowanego przez PFRON:

- dofinansowanie zakupu i montażu oprzyrządowania samochodu,
- dofinansowanie lub refundacja kosztów uzyskania prawa jazdy kategorii B,
- wsparcie w likwidacji barier w poruszaniu się: dofinansowanie zakupu wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym i kosztów utrzymania jego sprawności technicznej, dofinansowanie zakupu protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne i kosztów utrzymania jej sprawności technicznej.

W 2016 r. wprowadzono, do stosowania w trakcie teoretycznej części egzaminu na prawo jazdy, pytania egzaminacyjne tłumaczone na język migowy. Osoby niepełnosprawne mogą zdawać egzamin ze wszystkimi kandydatami na kierowców i w wybranym przez siebie terminie.

W 2018 r. zmieniona została ustawa o kierujących pojazdami:

- zniesienie opłaty za praktyczną część egzaminu na prawo jazdy osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie lekarskie z adnotacją, że mogą prowadzić pojazd silnikowy po przystosowaniu go do rodzaju schorzenia, jeżeli jazda egzaminacyjna odbywa się pojazdem tych osób,
- obowiązek prowadzenia internetowej bazy informacji o pojazdach przystosowanych do rodzaju niepełnosprawności oraz ośrodkach szkolenia kierowców, w dyspozycji których znajdują się te pojazdy,
- częściowy lub całkowity ubytek słuchu nie jest przeszkodą w uzyskaniu prawa jazdy kategorii C1, C, C1+E, C+E.

Gmina ma obowiązek zapewnić dowóz uczniów do szkoły podstawowej i ponadpodstawowej, ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego. Jeżeli dowożenie i opiekę zapewniają rodzice, gmina ma obowiązek zwrócić koszty transportu.

34. Formaty łatwe do czytania

Rozporządzenie RM w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych zobowiązało podmioty realizujące zadania publiczne do publikowania informacji elektronicznej zgodnej z wymaganiami WCAG 2.0.

Wdrażanie - pytanie 18.

35. Uchylenie przepisów uniemożliwiających zawarcie małżeństwa, wykonywanie praw związanych z rodziną i praw rodzicielskich

Nie są prowadzone prace legislacyjne w tym zakresie.

36. Wspieranie rodziców niepełnosprawnych psychospołecznie

Rodzice niepełnosprawni korzystają ze wsparcia w następującym zakresie:

- analiza sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych,
- podnoszenie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- pomoc w integracji lub reintegracji rodziny,
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej.

Rodzina może otrzymać wsparcie instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny (w tym pomoc asystenta rodziny), placówek wsparcia dziennego, rodzin wspierających.

Praca z rodziną może być prowadzona w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług opiekuńczych i specjalistycznych, pomocy prawnej, spotkania grup wsparcia lub grup samopomocowych.

W programie „Za życiem” przewidziane zostały rozwiązania wspierające rodziców niepełnosprawnych dzieci:

- dofinansowanie miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 posiadających orzeczenie o niepełnosprawności,
- opieka wytchnieniowa,
- wzmocnienie profilaktycznego aspektu zadań asystenta rodziny,
- wspieranie aktywizacji zawodowej.

Rozszerzony został zakres zadań asystenta rodziny - obecnie opowiada on również za koordynację wsparcia kobiet w ciąży oraz ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiety w ciąży powikłanej lub kobiety rodzącej dziecko, u którego zdiagnozowano w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu.

37. Zapewnianie rodzicom, których dziecko otrzymuje zasiłek z tytułu niepełnosprawności, możliwości pracy zawodowej

W ramach Programu „Za życiem” wprowadzono rozwiązania wspierające powrót do aktywności zawodowej opiekunów osób niepełnosprawnych:

- bezrobotni opiekunowie korzystają z zatrudnienia subsydiowanego,
- opiekunowie, którzy nie mogą uzyskać statusu bezrobotnego, ale zarejestrują się w urzędzie pracy jako poszukujący pracy i jednocześnie nie pozostają w zatrudnieniu lub nie wykonują innej pracy zarobkowej, mają dostęp do usług rynku pracy i instrumentów rynku pracy,
- wsparcie w realizacji obowiązków domowych (z wyjątkiem opieki nad osobą niepełnosprawną).

Program przewiduje możliwość skorzystania przez pracowników opiekujących się niepełnosprawnymi dziećmi i dorosłymi, na wniosek wiążący pracodawcę, z elastycznych form organizacji czasu pracy, w tym telepracy.

Projekt zmiany ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (na etapie prac sejmowych) przewiduje wydłużenie wypłaty zasiłku opiekuńczego z 14 do 30 dni w razie opieki nad chorym dzieckiem niepełnosprawnym w wieku 14-18 lat lub nad dzieckiem niepełnosprawnym w wieku 14-18 lat w przypadku choroby lub porodu stałego opiekuna.

38. Przechodzenie niepełnosprawnych uczniów z systemu edukacji specjalnej do systemu edukacji integracyjnej

W celu wsparcia szkół w organizacji kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w 2017 r. doprecyzowane zostały przepisy dotyczące finansowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, wprowadzono zmiany w obszarze szkolnictwa zawodowego (nowe zawody przeznaczone dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie).

Równoległe z pracami nad ujednoczonym systemem orzecznictwa dla osób niepełnosprawnych trwają prace nad rozwiązaniami w zakresie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ocena dziecka/ucznia, uwzględniająca ograniczenia i trudności w funkcjonowaniu, mocne strony i uzdolnienia, wraz z oceną wpływu środowiska, ma stanowić podstawę planowania działań wspierających. W procesie diagnozy i udzielania wsparcia wykorzystywana będzie Międzynarodowa klasyfikacja funkcjonowania niepełnosprawności i zdrowia (ICF). Przewiduje się powołanie centrów wsparcia edukacji włączającej, które świadczyć będą doradztwo i konsultacje, organizować zajęcia, w tym rewalidacyjne, wypożyczać sprzęt, podręczniki i materiały edukacyjne dostosowane do potrzeb niepełnosprawnych uczniów.

Od 2017 r. działa zespół przygotowujący zmiany w kształceniu nauczycieli. Celem jest podniesienie jakości kształcenia, w tym w zakresie pracy z dziećmi mającymi specjalne potrzeby edukacyjne.

Prace nad nowymi rozwiązaniami w zakresie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wspierane są od 2018 r. przez Komisję Europejską w ramach Programu wsparcia reform Komisji Europejskiej. Zadanie realizowane jest we współpracy z Europejską Agencją do spraw Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej.

39. Dzieci niepełnosprawne w szkołach specjalnych i ogólnych, dzieci uczące się w domach - dane

Załącznik 2

40. Niepełnosprawni uczniowie i studenci w szkolnictwie zawodowym i w szkołach wyższych - dane

Załącznik 3

41. Dostępność opieki zdrowotnej

Działania na rzecz poprawy dostępności świadczeń opieki zdrowotnej: stopniowy wzrost publicznych wydatków na ochronę zdrowia, do 6% PKB w 2025 r., zmiany systemu funkcjonowania ochrony zdrowia, intensyfikacja kształcenia nowych kadr medycznych.

Działania podejmowane w ramach projektu „Przygotowanie, przetestowanie i wdrożenie do systemu opieki zdrowotnej organizacji opieki koordynowanej Etap II Faza pilotażowa - model POZ PLUS” zmierzają do poprawy jakości świadczeń zdrowotnych, zwiększenia ich liczby oraz poprawy koordynacji świadczeń medycznych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Poprawa dostępności świadczeń osiągnięta zostanie także dzięki mapom potrzeb zdrowotnych dla każdego województwa.

Zadaniem zespołu na rzecz poprawy zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży jest przygotowanie koncepcji nowego modelu opieki psychiatrycznej, opierającego się na poradniach psychologiczno-pedagogicznych działających w ramach systemu oświaty.

42. Dostęp niepełnosprawnych kobiet do opieki w zakresie zdrowia seksualnego i prokreacyjnego

Dostęp niepełnosprawnych kobiet i dziewcząt do opieki w zakresie zdrowia seksualnego i prokreacyjnego zapewniony jest na zasadach ogólnych. Opieka zdrowotna obejmuje wsparcie psychologiczne, rehabilitację leczniczą, opiekę paliatywną i hospicyjną.

Zgodnie z programem „Za życiem” wsparcie obejmuje, między innymi, rozwiązania w zakresie wszechstronnej opieki zdrowotnej nad kobietą w ciąży, w tym ciąży powikłanej, w trakcie porodu i położu.

Przekazywanie informacji o metodach i środkach świadomej prokreacji odbywa się, w razie potrzeby, zgodnie z ustawą o języku migowym i innych środkach komunikowania się.

Celem głównym „Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce” (2016-2020) jest zwiększenie dostępności wysokiej jakości świadczeń z zakresu diagnostyki i leczenia niepłodności. Program obejmuje, między innymi, utworzenie sieci ośrodków referencyjnych, odpowiedzialnych za działania edukacyjne, kompleksową diagnostykę, opiekę psychologiczną, kierowanie do dalszego leczenia i monitorowanie jego postępów.

Kwestie zdrowia prokreacyjnego uwzględnione są w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2016-2020.

43. Zgodność przepisów dotyczących rehabilitacji z modelem niepełnosprawności opartym na prawach człowieka

Trwają prace nad zmianą rozporządzenia Ministra Zdrowia z 6/11/2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu rehabilitacji leczniczej. Planowane jest dostosowanie czasu rehabilitacji do realnych potrzeb pacjenta oraz zmiana zasad wystawiania skierowań na rehabilitację. Rozważana jest możliwość wprowadzenia zasady, że pacjenci którzy, w momencie wypisywania z placówki stacjonarnej, wymagają istotnego wsparcia społecznego i zawodowego oraz wysokospecjalistycznej koordynacji procesu leczenia, będą obejmowani opieką jednej instytucji, zapewniającej integrację opieki zdrowotnej z prewencją rentową i zabezpieczeniem społecznym.

Przygotowywane są projekty nowych standardów rehabilitacji, w tym: pediatrycznej, ortopedycznej, początkowej, przewlekłej, osób z dysfunkcją narządu wzroku, osób z dysfunkcją narządu słuchu i mowy, udzielanej w warunkach ambulatoryjnych, domowych i dziennych. Efektem zmian ma być intensywna i skuteczna rehabilitacja pacjentów, szybszy powrót do sprawności, zmniejszenie stopnia niepełnosprawności, powrót do pracy większego odsetka osób rehabilitowanych, obniżenie kosztów społecznych niepełnosprawności.

Skuteczność rehabilitacji społecznej i zawodowej zależy od kompleksowej oceny potencjału i ograniczeń osób w niej uczestniczących. Ocena dokonywana jest w trakcie procesu ustalania statusu osoby niepełnosprawnej. Kompleksowy system orzekania o niepełnosprawności (pytanie 3) ułatwi podmiotom udzielającym wsparcia zaproponowanie osobie niepełnosprawnej zoptymalizowanego programu kompleksowej rehabilitacji

44. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych

Wszystkie dane dotyczą osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym.

Współczynnik aktywności zawodowej: 2017 - 28,9%, 2016 - 26,8%, 2015 - 25,9%, wskaźnik zatrudnienia: 2017 - 26,3%, 2016 - 23,7%, 2015 - 22,5%, stopa bezrobocia: 2017 - 9,3%, 2016 - 11,6%, 2015 - 13,0%.

W 2017 r:

- najbardziej aktywne zawodowo były osoby niepełnosprawne w wieku 35-44 lata: współczynnik aktywności zawodowej - 39,3%, wskaźnik zatrudnienia – 35,9%, w przypadku osób w wieku 15-24 lata, odpowiednio 18,2% i 13,1%,
- wskaźnik zatrudnienia osób z lekkim stopniem niepełnosprawności - 36,6%, osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności - 28,7%, osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności – 8,7%.
- współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych z wykształceniem wyższym - 55,9%, wskaźnik zatrudnienia 51,3%, w przypadku osób mających wykształcenie gimnazjalne i niższe, odpowiednio 12,1% i 10,3%.
- najwyższe bezrobocie dotyczyło osób niepełnosprawnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (15,8%),
- współczynnik aktywności zawodowej – niepełnosprawni mężczyźni 26,8%, niepełnosprawne kobiety – 32,1%, wskaźnik zatrudnienia – mężczyźni 24,7%, kobiety – 28,8%, stopa bezrobocia – mężczyźni 8,1%, kobiety 10,3%.

12/2017:

- większość pracowników niepełnosprawnych zarejestrowanych w Systemie obsługi dofinansowań i refundacji PFRON była zatrudniona u pracodawców na otwartym rynku pracy (53,1%),
- 1.038 zakładów pracy chronionej zatrudniało 166.248 osób, w tym 129.195 osób niepełnosprawnych, 106 zakładów aktywności zawodowej zatrudniało 5.926 osoby, w tym 4.505 osoby niepełnosprawne.

45. Ułatwianie zatrudnienia na otwartym rynku pracy

Każdy pracodawca zatrudniający niepełnosprawnego pracownika, może korzystać z instrumentów wsparcia, przewidzianych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i przedstawionych w sprawozdaniu z wykonywania konwencji.

46. Osoby niepełnosprawne żyjące w ubóstwie, zwalczanie ubóstwa, podnoszenie poziomu życia

W latach 2012-2016 jedną z grup w największym stopniu zagrożonych ubóstwem były gospodarstwa domowe z przynajmniej jednym dzieckiem do lat 16, mającym prawne orzeczenie o niepełnosprawności.

Od 2014 r., wraz ze spadkiem zasięgu ubóstwa skrajnego oraz ubóstwa relatywnego, systematycznie spada wskaźnik ubóstwa osób gospodarstw domowych z przynajmniej jedną osobą niepełnosprawną.

Dane statystyczne - załącznik 4.

„Krajowy program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji” zakłada zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 miliona oraz wzrost spójności społecznej. Program adresowany jest, między innymi, do osób niepełnosprawnych zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Działania na rzecz zwiększenia aktywności społecznej oraz gotowości podejmowania pracy:

- usługi dla aktywności i profilaktyki: zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych - wzrost szans aktywizacji rodziców, zapobieganie ubóstwu,
- gwarancje dla przyszłości młodzieży: spójny system działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych - nabycie kompetencji ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową, rozwój rodziny,
- aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne środowisko lokalne: rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem,
- zapobieganie niepewności mieszkaniowej: zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań - zwiększenie bezpieczeństwa rodzin i ich aktywizacji zawodowej, zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności,
- seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni: zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym przyjaznych form opieki i aktywnego spędzania czasu oraz możliwości włączenia się do życia społecznego.

Działania finansowane są z budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, środków prywatnych oraz funduszy europejskich, zwłaszcza EFS.

Realizowany od 2016 r. program „Rodzina 500 plus” przewiduje wsparcie rodzin wychowujących dzieci: comiesięczne świadczenie w wysokości 500 zł przysługuje każdej rodzinie na drugie i kolejne dziecko do ukończenia przez nie 18 roku życia, oraz dodatkowo na pierwsze dziecko gdy dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 800 zł (w przypadku obecności w rodzinie dziecka niepełnosprawnego – 1200 zł).

47. Dostęp do programów mieszkalnictwa socjalnego

Narodowy Program Mieszkaniowy (09/2016) przewiduje wsparcie rozwoju mieszkalnictwa. Główne cele programu:

- zwiększenie dostępu do mieszkań osób o dochodach uniemożliwiających nabycie lub wynajęcie mieszkania na zasadach komercyjnych,
- zwiększenie możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkaniowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- poprawa stanu technicznego mieszkań.

Wybrane działania, istotne dla osób niepełnosprawnych:

- wprowadzenie zmian prawnych usprawniających proces inwestycyjno-budowlany,
- zwiększenie podaży mieszkań o umiarkowanych cenach i czynszach,
- uruchomienie programu wsparcia społecznego budownictwa czynszowego, w tym podmiotów dostarczających mieszkania o umiarkowanym czynszu dla określonych grup społecznych,
- wspieranie mniej zamożnych gospodarstw domowych w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych.

W celu realizacji programu wsparcia dla rodzin „Za życiem”:

- nowelizacja (03/2018):
 - ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych - zwiększenie wsparcia finansowego przedsięwzięć, w ramach których nie mniej niż 5% mieszkań będzie przeznaczonych dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, wydłużenie terminu realizacji przedsięwzięcia, złagodzenie procedury przyznawania i rozliczania wsparcia,
 - ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego - obowiązek gminy uregulowania w uchwale dotyczącej zasad wynajmowania lokali warunków, jakie musi spełniać lokal wskazywany osobom niepełnosprawnym,
- rozporządzenie RM z 27/11/2017 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i trybu finansowania zwrotnego w ramach realizacji przez Bank Gospodarstwa Krajowego rządowego programu popierania budownictwa mieszkaniowego oraz minimalnych wymagań dotyczących lokali powstałych przy udziale tego finansowania przewiduje premiowanie przedsięwzięć na rzecz rodzin z dziećmi, których niepełnosprawność powstała w prenatalnym okresie rozwoju, w czasie porodu lub w okresie późniejszym.

48. Dostępność procedur głosowania

Poza przedstawionym w sprawozdaniu informacjami o ułatwieniach dla wyborców niepełnosprawnych obowiązują następujące rozwiązania:

- obowiązek podawania w obwieszczeniu informacji o możliwości głosowania korespondencyjnego i głosowania przez pełnomocnika, od 2014 r.,
- przekazywanie wyborcom niepełnosprawnym, na ich wniosek, informacji o, między innymi:
 - lokalach obwodowych komisji wyborczych znajdujących się najbliżej miejsca zamieszkania, lokalach przystosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych,
 - komitetach wyborczych biorących udział w wyborach oraz zarejestrowanych kandydatach i listach kandydatów,
 - warunkach oraz formach głosowania,
- sporządzanie przez PKW w alfabecie Braille’a materiału informacyjnego o uprawnieniach przysługujących wyborcom niepełnosprawnym,
- przekazywanie informacji o terminie wyborów, godzinach głosowania, sposobie głosowania, warunkach ważności głosu, możliwości głosowania korespondencyjnego przez wyborców niepełnosprawnych i głosowania przez pełnomocnika, od 2016 r.,
- obowiązek dostosowania co najmniej połowy lokali wyborczych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

Liczba lokali dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych jest zwiększana, w 2017 r. dostosowana była połowa lokali wyborczych. Część gmin zapewnia wyborcom niepełnosprawnym dowieszenie do lokali wyborczych. PKW zapewnia tłumaczenie na polski język migowy audiowizualnych materiałów informacyjnych.

49. Zbieranie danych dotyczących niepełnosprawności

Podjęto prace nad rozszerzeniem zakresu zbieranych danych o osobach niepełnosprawnych oraz zwiększeniem częstotliwości ich zbierania, między innymi poprzez integrację danych, którymi dysponuje administracja publiczna i pochodzących z badań statystycznych. Dane o osobach niepełnosprawnych mają być zbierane co roku i na możliwie najniższym poziomie podziału terytorialnego kraju.

Planowane są prace nakierowane na monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych z wykorzystaniem, między innymi, wskaźników zrównoważonego rozwoju.

50. Wykorzystywanie środków funduszy strukturalnych UE na deinstytucjonalizację

Deinstytucjonalizacja, poprzez rozwój mieszkalnictwa wspomaganego - program operacyjny "Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020", zgodnie z "Ogólnoeuropejskimi wytycznymi dotyczącymi przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności" - pytanie 32.

Regionalne programy operacyjne (na przykład regionalny program operacyjny województwa kujawsko-pomorskiego - dwa konkursy w 2018 r., w ramach których wybrane zostaną, między innymi, projekty rozwoju mieszkań chronionych i wspomaganych).

Rozwijanie opieki medycznej nad osobami niesamodzielnymi, alternatywnych wobec umieszczania ich w zakładach stacjonarnych – wsparcie finansowe UE zgodnie z „Krajowymi ramami strategicznymi. Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020”, na szczeblu krajowym i regionalnym – pytanie 32.

51. Udział we wszystkich etapach międzynarodowej współpracy rozwojowej, wdrażaniu Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i Celów zrównoważonego rozwoju

Współpraca rozwojowa realizowana jest w oparciu o Wieloletni program współpracy rozwojowej (2016-2020). Do priorytetów należy "Kapitał ludzki", obejmujący, między innymi, integrację osób z grup zagrożonych wykluczeniem.

Za wdrażanie Agendy 2030 odpowiada specjalny zespół zadaniowy, działający w Ministerstwie Przedsiębiorczości i Technologii. Organizacje osób niepełnosprawnych reprezentowane są w nim przez przedstawicieli Rady Działalności Pożytku Publicznego.

Organizacje osób niepełnosprawnych uczestniczą w konsultowaniu projektów dokumentów rządowych, w tym dotyczących współpracy rozwojowej, w ramach zwykłych procedur przewidzianych przez prawo.

52. Rzecznik Praw Obywatelskich jako niezależny mechanizm monitorujący wdrażanie konwencji - *informacja Biura Rzecznika Praw Obywatelskich*

Rzecznik Praw Obywatelskich został wskazany jako niezależna instytucja właściwa do pełnienia zadań w zakresie promowania, ochrony i monitorowania wdrażania konwencji, zważywszy status i funkcjonowanie Rzecznika jako krajowej instytucji ochrony praw człowieka. Nowe kompetencje Rzecznika nie znalazły odzwierciedlenia w postaci nowelizacji przepisów ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

W 2013 r. RPO przyznano dodatkowe środki na cele związane z wykonywaniem funkcji niezależnego mechanizmu (667.000 zł). W 2016 i 2017 r. Rzecznikowi przyznano budżet w wysokości niższej niż wnioskowana i niższej niż na 2015 r. Nie wystarcza on, by efektywnie wykonywać obowiązki.

Zadaniem działającego w ramach Biura Rzecznika Zespołu do spraw Równego Traktowania jest, między innymi, monitorowanie wdrażania konwencji. Zespół liczy 8 prawników, 3 z nich koncentruje się na tematyce praw osób z niepełnosprawnościami.

Spółeczna Komisja Ekspertów do spraw Osób z Niepełnosprawnością wspiera Rzecznika w realizacji jego zadań, w szczególności przedstawia uwagi i zalecenia dotyczące aktów

prawnych lub ich zmian, propozycje zmian, które powinny być przedmiotem wystąpień generalnych Rzecznika. Komisja konsultowała informację Rzecznika o wdrażaniu przez Polską konwencji, przedłożoną Komitetowi do spraw praw osób niepełnosprawnych. Komisja składa się z przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz ośrodków naukowych. W Komisji są osoby z różnymi niepełnosprawnościami. W Biurze Rzecznika funkcjonuje też Komisja Ekspertów do spraw Osób Głuchych oraz Komisja do spraw Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Rzecznik współpracuje z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub zrzeczających takie osoby.

ZALĄCZNIK 1 – AD 9

Brak pełnych danych dotyczących spraw, w których przesłanką naruszenia dóbr osobistych była niepełnosprawność.

Sprawy cywilne z tytułu naruszenia zasady równego traktowania - bez względu na przesłankę dyskryminacji

art. 13 ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów UE w zakresie równego traktowania

Sądy rejonowe

zadośćuczynienie za doznaną krzywdę

	Pozostało z ubiegłego roku	Wpłynęło	Załatwiono							Pozostało na okres następny
			Razem	z tego						
				uwzględniono w całości lub części	oddalono	zwrócono	odrzucono	umorzono	inne załatwienia	
2014	2	1	3	1	1	0	0	0	1	0
2015	0	9	7	0	2	0	0	2	3	2
2016	2	9	6	0	1	3	0	1	1	5
2017	5	5	5	0	1	1	1	0	2	5

odszkodowanie na cel społeczny

2014	0	2	1	0	0	1	0	0	0	1
2015	1	2	3	0	0	1	0	0	2	0
2016	0	3	2	0	0	1	1	0	0	1
2017	1	2	2	0	0	0	0	1	1	1

Sądy okręgowe, I instancja

zadośćuczynienie za doznaną krzywdę

	Pozostało z ubiegłego roku	Wpłynęło	Załatwiono							Pozostało na okres następny
			Razem	z tego						
				uwzględniono w całości lub części	oddalono	zwrócono	odrzucono	umorzono	inne załatwienia	
2014	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
2015	1	3	3	0	1	2	0	0	0	1
2016	1	6	6	0	0	6	0	0	0	1
2017	1	3	2	0	0	1	1	0	0	2

odszkodowanie na cel społeczny

2014	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2015	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
2016	1	2	2	0	1	0	0	0	1	1
2017	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0

Sprawy o dyskryminację w zatrudnieniu - art. 11³ Kodeksu pracy - bez względu na przesłankę dyskryminacji
I instancja

	Sprawy do załatwienia	Załatwiono							Pozostało na okres następny
		ogółem	z tego						
			uwzględniono w całości lub części	oddalono	zwrócono	odrzucono	umorzono	inne załatwienia	
Sądy rejonowe									
2014	79	47	7	21	2	-	12	5	32
2015	72	25	2	13	2	-	3	5	47
2016	75	41	6	21	2	1	4	7	34
2017	80	33	5	7	-	1	6	14	47
Sądy okręgowe									
2014	12	5	1	3	1	-	-	-	7
2015	11	6	1	1	-	-	3	1	5
2016	18	11	-	2	1	-	2	6	7
2017	23	9	2	1	-	-	1	5	14

II instancja

	Sprawy do załatwienia	Załatwiono							Pozostało na okres następny
		razem	w tym						
			oddalono	zmieniono	uchylono lub uchylono i przekazano do sądu I instancji	odrzucono	umorzono	Inne załatwienia	
Sądy okręgowe									
2014	15	12	10	1	1	-	-	-	3
2015	17	16	11	2	-	2	-	1	1
2016	15	13	8	1	1	-	2	1	2
2017	15	15	11	4	-	-	-	-	-
Sądy apelacyjne									
2014	4	3	3	-	-	-	-	-	1
2015	5	2	1	1	-	-	-	-	3
2016	4	1	1	-	-	-	-	-	3
2017	4	2	-	2	-	-	-	-	2

Sprawy o dyskryminację w zatrudnieniu -
odsetek osób dyskryminowanych ze względu na niepełnosprawność, w stosunku do ogółu osób poszkodowanych

2015	3,4%
2016	6,6%
2017	3,4%

Wnioski i interwencje dotyczące dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność
wniesione do Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania

2014	2015	2016	2017
38	35	7	28

ZALĄCZNIK 2 - AD 39 - uczniowie
Przedszkola i szkoły ogólnodostępne

	z niepełnosprawnościami sprzężonymi					niewidomi					słabowidzący					niesłyszący				
	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie
		oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne	
2014	8.840	4.639	667	3.534	2.103	154	83	17	54	20	6.291	4.516	31	1.744	232	889	513	37	339	40
2015	9.968	5.410	724	3.834	2.157	134	79	13	42	20	6.990	5.148	30	1.812	268	909	526	17	366	36
2016	11.281	6.279	796	4.206	2.125	135	83	1	51	19	7.247	5.489	27	1.731	264	943	564	17	362	38
2017	12.648	7.223	865	4.560	1.997	105	61	1	43	15	7.673	5.935	22	1.716	252	983	594	21	368	26

	Słabo słyszący					niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim					niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym				
	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	W tym			Nauczani indywidualnie	Ogółem	W tym			Nauczani indywidualnie
		oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne	
2014	8.153	5.860	100	2.193	290	24.477	17.742	581	6.154	1 133	4.978	3.040	554	1.384	1.287
2015	8.845	6.458	110	2.246	268	25.306	18.529	478	6.299	1 175	4.594	2.883	480	1.231	1.168
2016	9.180	6.849	103	2.228	274	26.307	19.536	457	6.314	1 260	4.388	2.777	462	1.149	1.053
2017	9.779	7.467	94	2.218	226	26.834	20.282	392	6.160	1 203	4.061	2.522	428	1.111	864

	z zaburzeniami psychicznymi					z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją					z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera				
	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	W tym			Nauczani indywidualnie
		oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne	
2014	27	22	0	5	12	13.971	6.891	98	6.982	1.381	15.163	7.595	571	6.997	1.271
2015	33	6	0	27	2	16.311	8.664	105	7.542	1.386	19.548	10.607	634	8.307	1.531
2016	26	20	0	6	8	18.653	10.566	134	7.953	1.363	24.971	15.075	741	9.155	1.643
2017	13	13	0	0	6	21.187	12.531	181	8.475	1.263	30.992	19.726	875	10.391	1.615

Przedszkola i szkoły specjalne

	z niepełnosprawnościami sprzężonymi		niewidomi		słabowidzący		niesłyszący		słabosłyszący	
	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne
2014	17.304	1.474	249	7	1.001	8	1.570	17	807	3
2015	18.549	1.460	231	9	969	10	1.480	10	795	8
2016	19.573	1.469	215	10	935	5	1.273	7	850	10
2017	20.761	1.418	211	12	872	9	1.138	10	857	10

	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim		z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym		z zaburzeniami psychicznymi		z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją		z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	
	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne
2014	24.158	260	21.361	735	0	0	1.235	20	1.974	32
2015	22.424	254	20.448	689	0	0	1.283	22	2.335	28
2016	20.815	221	19.293	609	5	1	1.281	30	2.823	51
2017	19.552	187	18.159	556	0	0	1.314	36	3.444	40

ZALĄCZNIK 3 - AD 40 - uczniowie

Szkoły zawodowe ogólnodostępne

	z niepełnosprawnościami sprzężonymi					niewidomi					słabowidzący					niesłyszący				
	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie
		oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne	
2014	251	192	10	49	38	15	5	0	10	1	437	380	17	40	10	69	61	1	7	4
2015	308	251	13	44	43	6	5	1	0	1	532	475	21	36	17	71	65	0	6	5
2016	320	257	19	44	42	12	7	1	4	1	568	522	20	26	19	67	62	0	5	4
2017	360	294	19	47	61	6	3	1	2	0	607	572	15	20	24	77	72	0	5	7

	słabosłyszący					niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim					niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym				
	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	W tym			Nauczani indywidualnie	Ogółem	W tym			Nauczani indywidualnie
		oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne	
2014	812	762	0	50	12	2.738	2.184	145	409	33	38	28	0	10	2
2015	875	824	1	50	17	2.967	2.460	107	400	44	35	33	1	1	4
2016	977	927	1	49	20	3.047	2.559	126	362	46	40	38	1	1	1
2017	986	948	0	38	17	3.091	2.622	135	334	54	33	30	0	3	2

	z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją					z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera				
	Ogółem	w tym:			Nauczani indywidualnie	Ogółem	W tym			Nauczani indywidualnie
		oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne			oddziały ogólnodostępne	oddziały specjalne	oddziały integracyjne	
2014	539	454	1	84	92	279	244	1	34	39
2015	585	512	7	66	93	456	410	2	44	69
2016	692	608	6	78	206	635	571	4	60	83
2017	809	731	7	71	112	931	859	9	63	109

Szkoły zawodowe specjalne

	z niepełnosprawnościami sprzężonymi		niewidomi		słabowidzący		niesłyszący		słabosłyszący	
	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne
2014	1.312	57	83	1	300	5	641	2	245	1
2015	1.358	60	74	2	292	5	605	2	251	5
2016	1.385	61	64	2	277	3	522	0	236	3
2017	1.434	66	60	2	231	5	469	0	238	2

	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim		z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym		z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją		z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	
	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne	Ogółem	Nauczanie indywidualne
2014	9.780	73	211	5	299	2	78	4
2015	8.805	65	166	4	265	5	106	3
2016	7.889	58	142	3	275	8	136	9
2017	7.125	41	95	2	271	8	175	5

Niepełnosprawni studenci

Rok akademicki	Niepełnosprawni studenci	Odsetek studentów niepełnosprawnych w ogólnej liczbie studentów
2014/2015	27.730	1,9%
2015/2016	26.341	1,9%
2016/2017	25.074	1,9%
2017/2018	22.560	1,8%

Załącznik 4 - ad 46

Zasięg ubóstwa w gospodarstwach domowych z osobami niepełnosprawnymi prawnie - odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granic ubóstwa

		2013	2014	2015	2016
Relatywna granica ubóstwa	Ogółem	16,2	16,2	15,5	13,9
	Gospodarstwa domowe z co najmniej 1 osoba niepełnosprawną	21,9	22,9	20,5	18,9
	w tym				
	z niepełnosprawną osobą odniesienia*	21,9	21,9	19,6	16,9
	przynajmniej z jednym dzieckiem do lat 16 mającym prawne orzeczenie o niepełnosprawności	25,8	29,9	21,1	22,5
	Gospodarstwa domowe bez osób niepełnosprawnych	14,6	14,4	14,1	12,6
Granica ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)	Ogółem	7,4	7,4	6,5	4,9
	Gospodarstwa domowe z co najmniej 1 osoba niepełnosprawną	10,8	10,8	9,1	7,5
	w tym				
	z niepełnosprawną osobą odniesienia*	10,9	10,2	9,1	6,6
	przynajmniej z jednym dzieckiem do lat 16 mającym prawne orzeczenie o niepełnosprawności	11,5	14,6	10,7	8,3
	Gospodarstwa domowe bez osób niepełnosprawnych	6,4	6,5	5,8	4,2
Ustawowa granica ubóstwa	Ogółem	12,8	12,2	12,2	12,7
	Gospodarstwa domowe z co najmniej 1 osoba niepełnosprawną	16,6	16,7	15,8	17,0
	w tym				
	z niepełnosprawną osobą odniesienia*	14,7	14,6	13,2	13,9
	przynajmniej z jednym dzieckiem do lat 16 mającym prawne orzeczenie o niepełnosprawności	24,9	26,6	21,5	25,5
	Gospodarstwa domowe bez osób niepełnosprawnych	11,6	10,9	11,2	11,6

* osoba uzyskująca najwyższe dochody spośród wszystkich członków gospodarstwa domowego

